

EUROPOS KOMISIJOS PROJEKTAS

EUROTERMBANK

(Europos terminologijos išteklių rinkimas, bendradarbiaujant terminologijos institucijoms)

Lietuvių kalbos institutas nuo 2005 m. pradžios kaip partneris dalyvauja Europos Komisijos projekte *EuroTermBank* (*Europos terminologijos išteklių rinkimas, bendradarbiaujant terminologijos institucijoms*). Projekte dalyvauja partneriai iš septynių Europos Sąjungos šalių – iš penkių naujųjų narių: Estijos, Latvijos, Lenkijos, Lietuvos ir Vengrijos, ir dviejų senbuvų: Danijos ir Vokietijos.

Projekto koordinatorius yra **Tildē (Latvija)** – tai Baltijos šalių informacinių technologijų bendrovė, kuri specializuojasi kalbos technologijų, lokalizacijos ir interneto projektų srityse.

Projekto partneriai:

- **Kelno taikomųjų mokslų universiteto Informacijos vadybos institutas (Vokietija)** – mokslo tiriamasis institutas, kurio pagrindinis tikslas – parengti, vykdyti ir koordinuoti informacijos vadybos mokslinius ir plėtros projektus.

- **Kopenhagos universiteto Kalbos technologijų centras (Danija)** – mokslo institutas Danijoje, atliekantis ir skatinantis mokslinius tyrimus ir komercinę raidą kalbos technologijų ir kompiuterinės lingvistikos srityje.

- **Latvijos mokslų akademijos Terminologijos komisija**. Ši komisija koordinuoja ir rūpinasi latvių terminijos raida ir derinimu nacionaliniu lygmeniu, atsižvelgdama į tarptautinio terminų derinimo reikalavimus. Terminologijos komisija ir 25 jos pakomisijos atlieka terminų ir jų apibrėžimų ekspertizes ir aprobuoja teikiamus terminus.

- **MorphoLogic (Vengrija)** – viena iš pagrindinių Vengrijos bendrovių, užsiimanti lingvistinės informacijos apdorojimu. Ši bendrovė siūlo nemažą kiekį kalbos analizės priemonių, turi daugiau kaip dešimt metų taikomosios kalbotyros ir tekstyno rengimo patirties.

- **Tartu universiteto Estų ir finougrų kalbotyros katedra (Estija)**. Šiame Tartu universiteto padalinyje atliekami kelių sričių moksliniai tyrimai: terminologijos, tekstyno, kompiuterinės kalbotyros, leksikografijos ir leksikologijos, morfologijos, sintaksės, semantikos, istorinės kalbotyros, fonologijos ir kt.

- **Informacijos apdorojimo centras (Lenkija)** – nepriklausoma vyriausybinių mokslinių tyrimų organizacija, kuri kaupia ir pateikia mokslo ir technologijų

informaciją Lenkijoje. Pagrindinis šio centro tikslas yra palengvinti greitą prieigą prie atnaujintos mokslo informacijos Lenkijoje.

- **Lietuvių kalbos institutas.**

Projektu siekiama terminologijos darbo derinimo ir vienijimo naujose Europos Sąjungos šalyse narėse, perimant kitų Europos Sąjungos šalių terminijos tinklų patirtį. Projektas tiesiogiai skirtas Estijai, Vengrijai, Latvijai, Lietuvai ir Lenkijai, tačiau jis yra atviras ir kitoms Europos Sąjungos šalims, taip pat suinteresuotoms šalims ir organizacijoms už Europos Sąjungos ribų. Sudaroma galimybė keistis terminų duomenimis su nacionalinėmis ir Europos Sąjungos terminų duomenų bazėmis, užmegzti tarpusavio bendradarbiavimą, taikyti vienodą metodiką ir standartus, sukurti ir įgyvendinti duomenų mainų mechanizmą ir procedūras.

Siekiama įvertinti terminologijos lygį ir geriausią praktiką Baltijos regione ir Europos Sąjungoje, pateikti terminologijos derinimo rekomendacijas, paremtas tų šalių praktika ir ekspertų patirtimi.

Pagrindiniai *EuroTermBank* projekto tikslai:

1. Metodikos sukūrimas ir parengimas, kad būtų suderintas terminijos raidos procesas naujosiose ES šalyse ir garantuotas jos šaltinių pritaikomumas.

2. Su terminologijos darbu susijusių institucijų (šaltinių kūrėjų ir bazių turėtojų) tinklo sukūrimas nacionaliniu ir tarptautiniu lygmeniu, kad būtų lengvesnis terminų platinimas, derinimas ir skleidimas.

3. Terminų banko kūrimas ir plėtojimas internete su lengva ir paprasta prieiga prie terminų šaltinių.

4. Įvairių šaltinių ir terminijos savininkų turinio suvienijimas nacionalinėms terminų bazėms sukurti ir tolesnė jų integracija į *EuroTermBank* duomenų bazę arba atitinkamų sąsajų sukūrimas.

5. Projekto rezultatų tęstinumo užtikrinimas.

Bus sukurtas šalių partnerių terminų bankas internete, kuris veiks dvejopu principu: kaip centrinė duomenų bazė ir kaip sąsaja ar tinklų sietuvas su kitais nacionaliniais ar tarptautiniais terminų bankais ir ištekliais.

Projekto metu bus atliekamas popierinių terminų žodynų skaitmenavimas, planuojama suskaitmenuoti apie 100 000 terminų.

Su kai kuriomis tarptautinėmis organizacijomis ir terminų bankais jau užmegzti ryšiai ir bendradarbiaujama, o su kitais tikimasi tuos ryšius dar užmegzti. Galima būtų paminėti keletą organizacijų, terminų bankų ir projektų:

- **INFOTERM** – Tarptautinis terminologijos informacijos centras, tarptautinė ne pelno asociacija, 1971 m. įkurta pagal Jungtinių Tautų Švietimo, mokslo ir kultūros organizacijos (UNESCO) ir Austrijos standartų instituto (ON) sutartį. Paminėtini jos tikslai – būti bendradarbiavimo struktūra tarp tarptautinių, regioninių ir nacionalinių terminologijos organizacijų ir institucijų, kurios dirba terminologijos darbu; rinkti informaciją apie terminologijos veiklą ir jos rezultatus; konsultuoti įvairias organizacijas dėl specializuotos informacijos ir dokumentacijos daugiakalbių aspektų, suderintų principų ir metodų taikymo, taip pat pavyzdinio terminologijos darbo ir kitos terminologijos veiklos organizavimo; remti ir skatinti bendradarbiavimą terminologijos srityje, siekiant spartesnės įvairių kalbų ir įvairių sričių terminijos infrastruktūros plėtos. *EuroTermBank* projekte dalyvauja INFOTERM tarybos prezidentas prof. Klausas Dirkas Schmitzas, kuris yra Informacijos vadybos instituto direktorius. Be to, į projektą kaip ekspertas yra įtrauktas INFOTERM generalinis direktorius dr. Christianas Galinski (LKI yra INFOTERM narys).

- **NORDTERM** – Norvegijos terminologijos centrų tinklas, turintis terminų banką Nordterm-Termbank.

- **FINNISH TERMINOLOGY CENTRE** – nepriklausoma ne pelno asociacija, kurios pagrindinė veikla apima terminologijos projektus, terminologijos paslaugas ir terminų banko TEPA veiklą. TEPA yra daugiakalbė technikos terminijos duomenų bazė, turinti apie 100 000 terminų straipsnių.

- **EURODICAUTOM** – daugiakalbis Europos Komisijos terminų bankas.

- **TERMIUM** – Kanados terminų bankas, vienas iš didžiausių terminų bankų pasaulyje.

- **IATE** – 1999 m. pradėtas projektas *Interaktyvioji terminologija Europai*, kurio pagrindinis tikslas buvo sukurti terminologijos vadybos infrastruktūrą, reikalingą Europos Sąjungos vertimų centrui ir decentralizuotoms ES agentūroms. Sukurta bendra duomenų bazė, kurioje pateikta ES teisės terminija (joje yra apie 30 000 lietuviškų terminų).

Kuriant *EuroTermBank* projekto partneriams ir ekspertams keliamos įvairios užduotys: vartotojų poreikių nustatymas, terminijos išteklių suregistravimas, turinio parinkimas, turinio prioritetų nustatymas ir t. t.

Turinio prioritetus ir atranką atliks projekto ekspertai. Paminėtini prioritetų atrankos kriterijai:

terminų tinkamumas ES įstatymams įgyvendinti;
vietinių ir tarptautinių institucijų poreikiai;
vartotojų poreikiai;
duomenų bazių kokybė ir kt.

Galutiniai kriterijai bus nustatyti po metodikos pateikimo.

EuroTermBank projektas yra remiamas Europos komisijos *Elektroninio turinio programos (eContent Programme)* (Europos skaitmeninis turinys visuotiniame tinkle). Ši programa veikia nuo 2001 metų. Galima išskirti tris pagrindines šios programos veiklos kryptis: a) skatinti viešosios informacijos vartojimą ir gerinti prieigą prie jos, b) didinti turinio produkciją daugiakalbėje ir daugiakultūroje aplinkoje, c) didinti elektroninio turinio rinkos dinamiškumą.

Pagrindiniai projekto tikslai, susiję su *Elektroninio turinio programa*, yra:

1. Sujungti lingvistinius išteklius, ypatingą dėmesį skiriant daugiakalbei terminijai.
2. Turinio teikėjams ir kalbos paslaugų teikėjams suteikti rinkos vietą ir patogią prieigą prie skaitmenuotos terminijos.

Svarbus projekto aspektas yra tas, kad pagrindinis dėmesys nukreiptas į penkių naujųjų Europos Sąjungos narių šalių kalbas – estų, vengrų, latvių, lietuvių ir lenkų kalbas. Naujųjų valstybių narių kalbų įtraukimas į *Elektroninio turinio programos* projektus yra vienas iš pagrindinių šios programos tikslų.

Taip pat į projektą įtraukiami įvairių sričių ekspertai, kurie atstovauja Vakarų Europos ir naujųjų ES šalių narių valstybėms. Svarbi veiklos dalis yra susijusi su žinių ir patirties perdavimu.

Kadangi *EuroTermBank* projektas yra demonstracinis projektas, tai informacijos perdavimo procesas bus nukreiptas ir į kitas Rytų Europos šalis, populiarinant ir skleidžiant projekto pasiektus rezultatus.

Per 2005 metus, t. y. pirmuosius *EuroTermBank* projekto metus, jau atlikta nemažai darbų. Sudarytos dvi tarybos: Konsultacinė metodologijos taryba ir Bendradarbiavimo taryba. **Konsultacinė metodologijos taryba** yra organizacinis projekto organas, kuris sprendžia su metodikos pateikimu ir sukūrimu susijusius dalykus, aptaria terminijos išteklių turinio klausimus, įvertina atlikto darbo rezultatus. Į Konsultacinę metodologijos tarybą yra įtraukta bent po vieną kiekvienos šalies partnerės kvalifikuotą ekspertą, o jos pirmininke yra išrinkta Lina Henriksen iš Kopenhagos universiteto Kalbos technologijų centro.

Bendradarbiavimo taryba sudaryta dėl platesnio bendradarbiavimo tarp įvairių terminologijos darbą dirbančių organizacijų partnerių šalyse, kad būtų

skleidžiama darbo praktika ir rekomenduojama metodika, gaunama išsamesnė informacija apie terminijos išteklius, duomenų bazes, jų struktūrą, duomenų mainų galimybes ir kita. Į bendradarbiavimo tarybą pakviesti aštuoni atstovai iš penkių šalių: iš Lenkijos – Vertimų skyriaus prie Europos integracijos komiteto direktorė Aniela Topulos; Lenkų ekonomikos, teisės ir teisėtvarkos vertėjų draugijos prezidentė Danuta Kierzkowska, Varšuvos universiteto Taikomosios lingvistikos fakulteto terminologas Tomaszas Borkowski; iš Latvijos – Terminologijos komisijos darbuotojas Eduards Cauna ir Terminologijos komisijos Informacijos technologijų pakomisio pirmininkas prof. Juris Borzovs; iš Austrijos – INFOTERM generalinis direktorius dr. Christianas Galinski, iš Estijos – Terminologijos draugijos pirmininkas Arvi Tavastas ir Lietuvos standartizacijos departamento Standartizacijos skyriaus vadovė Nijolė Dudlauskienė.

Per šiuos metus aprašyti Estijos, Latvijos, Lenkijos, Lietuvos ir Vengrijos terminijos ištekliai, padaryta jų analizė, atlikta vartotojų apklausa ir įvertinti jų poreikiai, parengtas duomenų bazės struktūros aprašas, kuriama banko sistemos programa ir projekto rekomenduojama metodika. Išanalizuoti autorių teisių ypatumai visose šalyse, parengtos sutartys, kurios bus sudaromos su terminijos išteklių turėtojais. Atliekama jau atsiųstų šaltinių analizė ir suderinamumas, parengta *EuroTermBank* projekto svetainė (adresas – www.eurotermbank.com), kurioje pateikiamas projekto pristatymas ir svarbiausi dokumentai.

Albina AUKSORIŪTĖ
Lietuvių kalbos institutas
P. Vileišio g. 5, LT-10308 Vilnius
E. paštas albinaa@lki.lt

Gauta 2005-12-09